ANLAMADIM Kİ

Nereye tutunsan elinde kalır
Bu ne biçim düzen anlamadım ki
Her geçen gün işler sarpa dolanır
Bu ne biçim düzen anlamadım ki

Yolsuzluk hırsızlık en geçer akça
Bu düzene karşı koysan erkekçe
Bombalanır evin hemen o gece
Bu ne biçim düzen anlamadım ki

Yuttururlar halka herbir yalanı
Korurlar kucakta, hırsızı olanı
Ezerler vurguna karşı duranı
Bu ne biçim düzen anlamadım ki

AHMET AYDIN

değerli incelemelerdir. Bu konuda kesin tanımlar yapılabilecek kanısındayım. Dileyenler, halk bilimcilerin yazdıklarından yararlanabilirler ya, bu konuda benim de diyeceklerim var.

Özellikle yalnızca masalların kaynağı, kökeni konusu, bu konuda çalışacakların yaşamını doldurup taşırır. Sudan doktora tezleri yerine, en yararlı, en olumlu doktora tezleri masallardan çıkabilir.

Ozan dostum; bu söyleşimizde konuya iki yönden yaklaşmak istiyorum: Edebiyat Fakültesi'nde öğrenci olduğum yıllarda, La Fontaine'nin "öğütlü öyküleri"ni, yani "fable"leri fransızcasından okumaya çalışıyordum. Öğretmenlerimden Prof. Köprülü Fuat'in verdiği, 16'ıncı yüzyıl yazarlarından Geyve Sipahisi Güvâhî'nin öğütlü kitabının en eskisinin, eksiksizinin üzerinde kaç öğütlü öykü bulunduğunu anlayınca ve öykülerin kaynağını araştırırken şaşırıp kaldım! Senin gibi, okurların da şaşacağını sanıyorum. Bu çalışmalarım sırasında, 17'nci yüzyıl klâsik ozanında okuduğum, türlü çevirileriyle La Fontaine'e mal edilen, dünya çocuklarına, Türk çocuklarına ezberletilen üç öğütlü öyküyü, incelediğim Güvâhî yazmalarında buldum. Bu konudaki çalışmalarımı, çok geç kalmış da olsa, yakında, bir İstanbul gazetesinin sanat sayfasında okurlara sunacağım.

Dahası var; bilginlerimizin pek çoğunun değer vermediği masallarımızda, kör inanç ve efsanelerimizde gördüğüm gerçek, beni büsbütün şaşkına çevirdi. Batı uygarlığının temeli sayılan Grek mitolojisinin Anadolu kökenli olduğunu masallarda gördüm. Bu konuda elde ettiğim bütün bilgileri yıllarca önce ilgililere duyurmuştum; değerli öğretmenim Sabahattin Eyuboğlu'nun candan isteğine karşın yayımlaya madım. Önümüzdeki günlerde bu konuyu bütün ayrıntılarıyla sunacağımı söylemek istiyorum. Özellikle bu söyleşimizde Sümerler'den, Etiler'den, Frikler'den, Selçuklular'dan ve Osmanoğulları'ndan süzülüp gelen Anadolu halk kültürünün denizinde kulaç atarak Anadolu toprağına ayağımızı sağlam basmanın önemini vurgulamakta yarar görüyorum. Türk sanatının çeşitli dallarında bu kültürden yararlananların başında, usta sanatçı Ruhi Su vardır. Savımı belirtmek için, Ruhi Su'nun sesiyle, yorumlarıyla yaptıklarını düşünmemiz yetecektir sanırım.

Tanzimat'tan bu yana, yazın sanatlarında Batının tekniğini aktarırken, üzülerek belirteyim ki, içerik de almağa özenmişiz. Böylece, Türk sanatçılarından çoğu, ayaklarını Anadolu toprağına basamamıştır.

Bu, sanatın bütün dallarında vazgeçilmez en köklü ilkemiz olacağına göre, sanatçılar, yaratmalarına, bu halk kültürü mayasından belli oranlarda koymak zorundadırlar. Kanımca, ulusal ve evrensel yapıtlar ortaya koymamızda masallar, mayalayacağımız en değerli kaynağımızdır.

Ozan dostum; bu konuda ayrıntılara inmek, şiirde, öyküde, romanda, tiyatroda, müzikte.... öteki ulusların dev sanatçılarının yapıtlarından, bizim başarılı saydığımız yapıtlardan örnekler vermeğe kalkmak sözü uzatmak olur.

Bakıyorum, beni durmadan sorguya çekiyorsun. Masal çalışmalarımdaki yöntemimle, başka masal yazarlarından ayrıldığım noktalar, kitapları mı okuyanlarca kolayca anlaşılır sanırım. Pek yakında çıkacak olan "Al'lı ile Furfur" adlı kitabımın sonunda bu konuda gerekli bilgiyi kısaca vermiştim. Burada da sıralıyorum:

a) Masalları, sözlü gelenekten yazıya geçirirken, bunların halkbilim değerlerini yitirmemelerini sağlamağa çalıştım. Kalıp sözleri olduğu gibi kullanmakla birlikte, masalın dilini Oğuz Tansel'ce yeniden yarattım. Masalın iskeletini çoğu kez korumakla birlikte, bozup yeniden kurdum. Masalın vazgeçilemeyen "olağanüstü öğeleri"nin ayağını yere bastırdım. Dünya görüşümü egemen kıldım ve böylece onu çağdaşlaştırmağa çalıştım.

b) Masalların eğitici ve yaratıcı gücüne inandığım için, işlediğim masallarda Türkçenin tadını çıkarmağa özendim.

c) Her masal söyleyen masalda değişiklik yaptığına göre, ben de gerekli değişiklikleri yaptım. Üstelik, onları gösterdiniz dinlerin etkisinden kurtarmak suretiyle, hem çocuklarımızın iç dünyasını korumağa çalıştım, hem de masallarımı ilk yaratıldığı konaklara yaklaştırmağa çaba gösterdim.

Başka masalcılardan ayrılan diğer önemli özelliklerimden biri de, masallarımı tekerlemelere, yuvarlamalara boğmadım. Böylece, okuyanlara kazandırmak istediğim erdemleri kolayca vermek istedim.

Masal derlediklerini, yazdıklarını sanatlarla, radyoda okunan masalların çocuklarımızı olumsuz yollara saptırdığını söyleyebilirim. Üstüne üstlük, bunların dilleri Türkçenin en kötü örnekleridir. Kanımca, olumlu bir dünya görüşüyle masalları yazarken yorumlayabilmek zorun zoru olsa da, bunun, çocuklarımızı, yaratıcı olumlu bilinlere yönelttiğini kanıtlayabilirim.

Öğretmenim Boratav'ın belirttiği gibi, Türk toplumunun yaşantısına, iç dünyasına, kafa yapısına uygun ayrı bir yapısı vardır masallarımızın. Çocuklarımızı, çeviri ve yerli, değersiz masallardan, gangsterlik kitaplarından, yani "kara pazar"dan, ancak, iyi işlenmiş masallarımızla kurtarabilir ve onları olumlu yöne yönelttebiliriz.

d) Söylevlerde sorumlular, "geleceğimiz, yarınımız" diye abartacak yerde, bu gibi boş sözler savuracaklarına, çocuklarımızın eline dışı, içeriği, dili ile değerli çocuk kitapları vermenin yolunu tutmalıdırlar.

Bu söyleşimiz şimdilik burada bitsin. İkinci kez kavuşmamızda konuya başka yönlerden yaklaşmağa çalışırız.

SEVGİLİ HALKÇA/SANAT OKURLARI, BU SAYFA SİZİNDİR. BEĞENDİĞİNİZ BÜTÜN ÇALIŞMALARINIZ, BU SAYFADA TİTİZLİKLE DEĞERLENDİRİLECEKTİR.

kabul etmiyorlar. Bazı yerlerde, Emniyete götürülüp, çok çirkin, iğrenç ve tahrik edici sorularla karşılaşıyoruz. Yüzümüze karşı küfreden resmî giysili kişiler de oluyor. İncelenmesi için savcılığa verilen oyun metnini bir polis memuru okuyup yargılıyor! Bir düşünür, "Soytarı, güldürdüğü için değil, egemen sınıfa hizmet ettiği için soytarıdır" demiş. Bütün bunların, soytarı olmadığımız için yapıldığını bildiğimizden, direniyoruz.

Hilmi Yavuz'un "Doğu resmi" dediği şey, hangi Doğunun, hangi resmidir? Bu türden savlarda, daha ayrıntılı açıklamaların gerekli olduğu inancını taşıyorum.

Bu yazımdaki savlar ve yargılar, Hilmi Yavuz'un yalnızca andığım yazısıyla ilgilidir. Öteki yazıları bağlamaz. Amacım, yanlışlık gösterme yarışına girmek değil, bilgi verilerini verimli bir tartışma ortamına sokmaktır.

Yavuz'un kitabına genel olarak şimdilik ancak şu eleştiriyi yöneltebilirim: Bizimki gibi ekonomik bakımdan geri bıraktırılmış ve yabancı dil bilenlerin az olduğu bir ülkede, "ontolojik farklılaşma, entellijansiya, ulusal karakteristik, konvansiyonel, semptom, pseudo" vb. sözcüklerle bilgi aktarmaya çalışmak, ulusalcı felsefeye biraz ters düşmüyor mu? Oysa bu konuda iki önemli dayanağımız da var. Birincisi, Prof. Nermi Uygur'un "Türk Felsefesinin Boyutları"; ikincisi de, Prof. Bedia Akarsu'nun "Felsefe Terimleri Sözlüğü" dür.

bir masal ustası

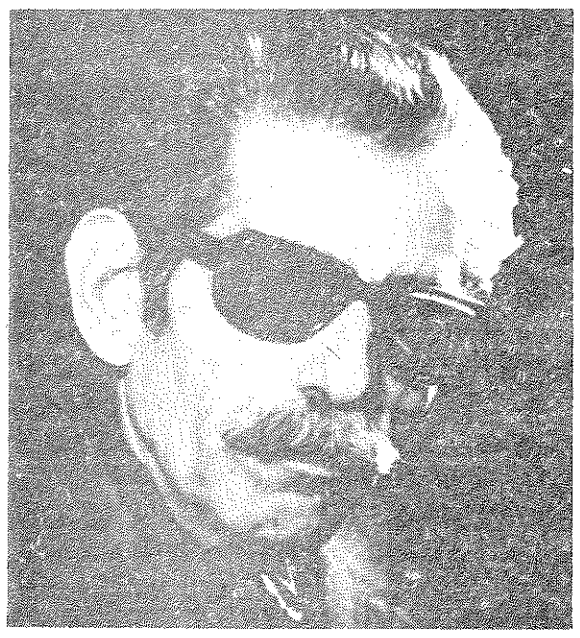

"Masalcı Baba,,
OĞUZ TANSEL

Şu günlerde "Al'lı ile Furfur" adlı güzel bir masal kitabı çıkacak olan masal ustası Oğuz Tansel ile masal konusunda bir söyleşimiz oldu. "Masalcı Baba," bu söyleşimizi, birkaç gün sonra, özgün bir yazı halinde verdi Halkça/Sanat'a. Öyle sanıyorum ki, masal konusunu yetkili bir kalemden okumak, Yeni Halkça okurları için yararlı olacaktır. -H.H.

Nâzım Hikmet, "Edebiyat, bütün türleriyle, masalla başlar" diye yazmış. Bu yargıya, tartışılabilirse de, yürekten katılırım. Büyük ustanın "Masal, şiire en yakın olan türdür" yargısını, masallardan maya alarak kurduğum şiirlerimle, daha bu yargıdan habersizken uygulamışım. Cumhuriyet Gazetesinin Ekim 975 sayılarından birinde çıkan yazımda, bütün Türk sanatçılarına, bilinen fakat uygulanmadığına inandığım bu gerçeği vurgulamıştım.

Ozan dostum Hasan Hüseyin ile yaptığımız söyleşiyi masallara çağdaş açıdan yaklaşabilmek açısından toparlamak istiyorum ya, bu önemli konuda, değerli öğretmenim Prof. Pertev Naili Boratav, "Zaman Zaman İçinde", "Az Gittik Uz Gittik" adlı kitaplarının önsözlerinde, konuyu derinliğine, genişliğine inceleyip bilgililere sunmuştur. Adı geçen bu özgün incelemelerdekileri yineleyemeden, bir başka açıdan konuya yaklaşmak istiyorum ama, konuya birtürlü giremiyorum. Çünkü Batıda, ülkemizde nice değerli incelemeler yapılmıştır bu konuda. Doktora tezi olacak denli, sanatın her dalı için çok önemli, bugüne değin geç kaldığımız ayrıntılar vardır masallar konusunda. Yüzünü görmediğim yazarların "Oğuz Tansel'in ozanlık gücü dil ustalığından gelir" anlamına gelen yargılarına özen göstermeyi boynumun borcu bilirken, bir de "Masalcı Baba" dağını yüklediler sırtıma. Bu yargılara lâyık olmak bana kıvanç vermekle birlikte, yükümün dağca olduğunun bilincindeyim.

"Masal nedir? Oluşumu, kökeni, vazgeçilmeyen öğeleri, kaynakları..." diyorsun, dilimi çözdürmek için. Bu konuda kesin tanımlar yapılabile-
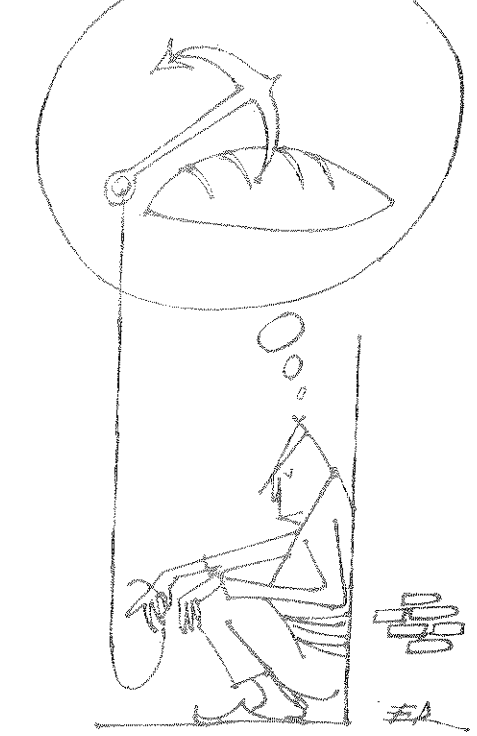
KEROĞAN ÖZER